

ТЫЗЭКЬОТМЭ — ТЫЛЬЭШ!

Адыгэ Макъ-

Бэдзэогъум и 27-р — Адыгейм
къэралыгъо гъэпсыкіэ иэ зыхъугъэ Маф

1923-рэ ильесим
пъэтхапэм
къышеъжъагъэу къыдэкы

№ 114 (22563)

2022-рэ ильес

МЭФЭКУ

МЭКЬУОГЪУМ и 30

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИЭП
Къыхэтутыгъехэр ыкни
нэмыйк къебархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

КІЭЛЭЦІЫКІУХЭМ зызэрагъэпсэфырэр ыупльэкІугъ

Къэлэ кыбым щылэ лагерьхэм кіэлэцыкіухэм ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахътэ зэращизэхашэрэм Адыгейм лъэшэу анаэ щытырагъеты. Адыгейм и Лышихъэу Күмпіл Мурат лагерьхэу «Лань», «Горный» зыфилохэрэм тигъуасэ ашылагъ, кіэлэцыкіухэм зызэрагъэпсэфырэрэм зыщигъэгъозагъ.

Юфтхъабзэм хэлэжъагъэх федеральнэ инспектор шъхъаю Сергея Дрокинимрэ АР-м юфтшэнимрэ социальнэ хэхъоньгъэмрэкэ иминистрэу Мирызэ Джанбэчрэ.

Зигугуу къэтшыгъэ лагерьхэр республикэм икъушхъэльэ чыпшэхэм ашылех. Защагъэпсэфынэу ахэм нэбгырабэ къяклю-

Сурэхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

лэ. Лагерэу «Лань» зыфиорэм ятлонэрэ потокымкэ кіэлэцыкү 293-мэ зыщагъэпсэфы, ахэм ашыщэу нэбгырэ 285-мэ путевкэхэмкэ, кіэлэцыкү 8-мэ — программмэу «Кіэлэцыкү кешбэк» зыфиорэмкэ. Лагерэу «Горнэм» сабый 363-мэ зыщагъэпсэфы, ахэм ашыщэу нэбгырэ 355-мэ путевкэхэмкэ, кіэлэцыкү 8-р — программмэу «Кіэлэцыкү кешбэк» зыфиорэмкэ. Донбасс щыщ кіэлэцыкіухэм шышихъэуум мы лагерьхэм защагъэпсэфынэу щыт. Республикэ бюджетым имылкулкэ къалэм дэдзигъэ лагерьхэм зызэращагъэпсэфыщт путевкэ 350-рэ къащэфынэу ражухъэ.

Республикэм и Лышихъэу кіэлэцыкү лагерьхэр кыыптыхъагъэх, зызигъэпсэфырэ кіэлэцыкіухэм, лагерьхэм яло-

фышшэхэм адэгүщылагъ, языгъэпсэфыгъо уахътэ зэрэзэхашэрэм нэуасэ зыфишыгъ, Адыгейм ия 100-рэ ильес фэгъэхъынэ тематическэ юфтхъабзэхэм ашылагъ.

Гүшүлэхэм пае, лагерэу «Лань» зыфиорэм къалэу Миекъуалэ искусстввэхэмкэ иеджаплэ къе-къялпэхэрэм ясурэтшыгъэхэм якъэгъэльэйон кыщызэуахыгъ, Адыгэ къашьомкэ ансамблэу «Абреки», ансамблэу «Казачата» зыфилохэрэм ахэтхэр кіэлэцыкіухэм яхъялагъэх. Тематическэ станциеу «Адыгэя — моя малая Родина!» зыфиорэм кіэлэцыкү лагерьхэм яло-

(Икэух я 2-рэ нэклуб. ит).

АР-м и Парламент

Лъэнъикъо зэфэшъяфхэм анэсыгъэх

АР-м и Къэралыгъо Совет – Хасэм я XII-рэ зэхэсигъоу илагъэр, зэрэхабзэу, аш и Тхъаматэу Владимир Нарожнэм зэрищааг. АР-м иминистрэхэм я Кабинет хэтхэр, федеральнэ ыкли шольыр къулыкухэм япащэхэр хэлэжьагъэх.

2021-рэ ильэсүүм республикэм ыкли зэрэхбугъэхэм афэгъэхыгъэ докладхэм шоюу зимыг медицинэ страхованиемкээ мишигэхэд зэхэсигъом щядэгүүгъэх. АР-м финансхэмкээ иминистрэү Виктор Орловым

къызэриуагъэмкээ, республикэм ибюджет ихахъохэр сомэ миллиард 35,4-рэ хуутигъэх, хъардххэр сомэ миллиард 33,4-м ехъуутыгъэх. Хахъохэм анахьи сомэ миллиардрэе миллион 599-м ехъукээ хъардххэр нахь мэклагъэх. Бюджет ахьщэр лъэнъикъоу зыпэуагъэхъягъэхэми кэлкэу министрэв къатегуущыагъэх.

Шоюу зимыг медицинэ страхованиемкээ Чыпилэ фондым ишацшу Хъут Светланэ зэрэгцигъэзгэхъягъэмкээ, сомэ миллиарди 6-рэ миллион 744-м ехъуутыгъэ ябюджет, хъардххери аш фэдиз хуутигъэх.

АР-м и Упплээклю-лытэктю палатэ мы бюджетхэр гъэцкялтийн зэрэхбугъэхэр ыуплээктигъэх. Аш ишацшу Павел Станченкэм зэхэсигъом къызэрэшиуагъэмкээ, хэукунонгъэ зыпари къыхагъэшчийгээ, зэрагъянэфэгъягъэм тетэу ахьщэр гъэфедагъэ хуутигъэх.

Зы джэпсалье зэхэсигъом щытегуущыагъэх, щаштагъ. Урысые политичесэхэхэдээ «Единэ Россием», КПРФ-м,

ЛДПР-м ыкли «Новые люди» зыфиорэм ялацшэхэм ар афэгъэзагъ. Рекламэхэр, мэкъэгъэлхэр, нэмыкэу псэуальхэм къапальхэрээр урсыбзэхээ тхыгъэнхэу, лэккыб къэралыгуабзэхэр амьгъэфедэнэу унашьо штэгъэним ар фэгъэхыгъ.

Мыш фэгъэхыгъэу къэгущыагъэ депутатхэм Адыгейим къэралыгъобзиту, урсыбзэмрэ адыгабзэмрэ, зэриэр къыхагъэшчийгээ, ахэм ашыц амьгъэфедэу, процент 80-р инджилызыбзэхээ зэрэхтыгъэр зэрэмьтэрэзим къыклагъэтигъэ.

Джащ фэдэу Къэралыгъо Советын — Хасэм и Регламент, АР-м и Лышъхээ ыкли Парламентын идепутатхэм яхэдзынхэм, 2022-рэ ильэс бюджетым, депутат статусым, общественностьюн ыкли Къэралыгъо Советын — Хасэм ялтыклохэу хыкумышхэм яквалификационнэ коллегие хэтиштхэм, къэралыгъо къулыкуу йенатэу Парламентын и Аппарат хахъэхэр, хэбзэихъуяхъэхэм я Советэу аш Ѣзызхэшчагъэм, нэмыкэлъэнъохэм афэгъэхыгъэ хэбзэихъуяхъэхэм зэхъокынгъэхэр афэшгъэнхэм фэгъэхыгъэ законопроектхэр, законхэр апэрэ ыкли ятлонэрэ еджэгъухэмкээ аштагъэх.

Нэмыкэлъэнъохэм яхэбзэихъуяхъэ органхэр къэшакло зыфэхуугъэхэм тидепутатхэр ахэпльагъэх, адырагъештагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

КіэлэцІыкІухэм зызэрагъэпсэфырэр ыуплъэкІугъ

(Икіеүх).

Зеклю-краеведческэ лагерэу «Горный» зыфиорэм тематическэ джэгуклеу «Тэ тыпатриот цыклюу» зыфиорэм къыдыхэлтыгээ, тэгээ станциехэр шызэхашагъэх, патриотическое ордэхэр линейкэм къышауагъэх, кіэлэцыклюхэм адыгэ, урс лъэпкэ къашьхэр, кашыгъэх. Адыгейим и Лышъхэе ятлонэрэ потокымкээ дружинэхэм юф зэршэлэр, кіэлэцыклюхэм ягъэшхэнкэ ыкли языгъэпсэфынкээ амалеу ѿынхэр зэригъэшагъэх.

Лагерьхэм ашыц кіэлэцыклюхэм эккурсионхэр, зеклю зэ-

фэшъяфхэр, псауныгъэм, спортым, творчествэм атэгээ-псыхэгъэ юфтхьабзэхэр зэрафызэхашэхэрээр ягуалеу къялотагъ. Джэгукле лъэпкхэр агъэфедэхээзэ, кіэлэцыклюхэм амалеу ялхэм зыкызызэуягъэхыгъэним мэхъанешко зэриэр Адыгейим и Лышъхэе къыхигъэшчигъ.

Адыгэ къэралыгъо университэт истудентхэр вожатэхэу зэрштэрэр зэригуулээр Къумпъыл Мурат къылуагъ. Адыгейим и Лышъхэе игто афильэгъуягъ кіэлэцыклюхэм языгъэпсэфыгъо уахьтэ изэхэшэнкэ шыкаклехэр

къагъотынэу, хэбзэ къулыкухэм зэхашгэгъэ социальнэ инфраструктурэр мышкэ икью къызфагъэфедэнэу: кинозалыклюхэм, күлтурэмкээ унэхэу, музейхэу, театрэхэу агъэцеклэжыгъэхэм кіэлэцыклюхэр ашэнхэу.

«Ны-тыхэм яцыхэ тельгин фае якІэлэцІыкІухэм дэгъоу мыш фэдэ лагерьхэм зызэрацаагъэпсэфынхэм, япсауныгъэ зэрэшагъэпнытигъ. ЗиЮф хэшиыгъ

къышихо фызиIэхэм ахэм анаIэ аметыщи, языгъэпсэфыгъо уахьтэ гъэшигъончу афызэхашчи. Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо лъэхъаным кіэлэцыклюхэм нахыбэу гуахаю агъотын, кіэлэцыклюу лагерьхэр шукэ агу къинэжын фае», — къыIуагъ Адыгейим и Лышъхэе.

2022-рэ ильэсүүм кіэлэцыклюхэм языгъэпсэфыгъо уахьтэ

зэхээшишчэрэ ыкли япсауныгъэ зыщагъэптырэ организацье 94-мэ республикэм юф щашлэ. Ахэм ашыц эхэдээ лагериши — «Горная», «Лань», «Горная легенда» зыфиохэрэр къэлэ къыбым ѿылэх. Кіэлэцыклюу мини 2,6-м ехъумэ ахэм зашгээпсэфыщ, мафэрэ юф зышиэрэ лагерьхэм кіэлэцыклюу мини 5 яклюлэшт. Кіэлэцыклюхэм языгъэпсэфыгъо уахьтэ изэхэшэн пае сомэ миллион 90,3-рэ къыхагъэкыгъ.

АР-м и Лышъхээ ипресс-къулыкъу

Кушъхъэфэчъэ спортыр

Дышъэр мэфэкІым фегъэхъы

Урысые Федерацием кушъхъэфэчъэ спортымкээ ишхъээзэко зэнэкъоцуу мэкъуогъум и 23-м къалеу Саранске ѿыкыуагъ.

Мыжъо гъогум километре 29-рэ спортоменхэм къышаклую. Адыгэ Республикем кушъхъэфэчъэ спортымкээ иеджанлэ зыщызыгъэсэрэ Александр Евтушенкэм километрэ 29-рэ таекикъ 35:10-кэ къызэринэхъыгъ, дышъэр медалыр хэгъэгүүм изэнэкъоцуу къышыкыгъ. Ятлонэрэ чыпилэр Тюмень

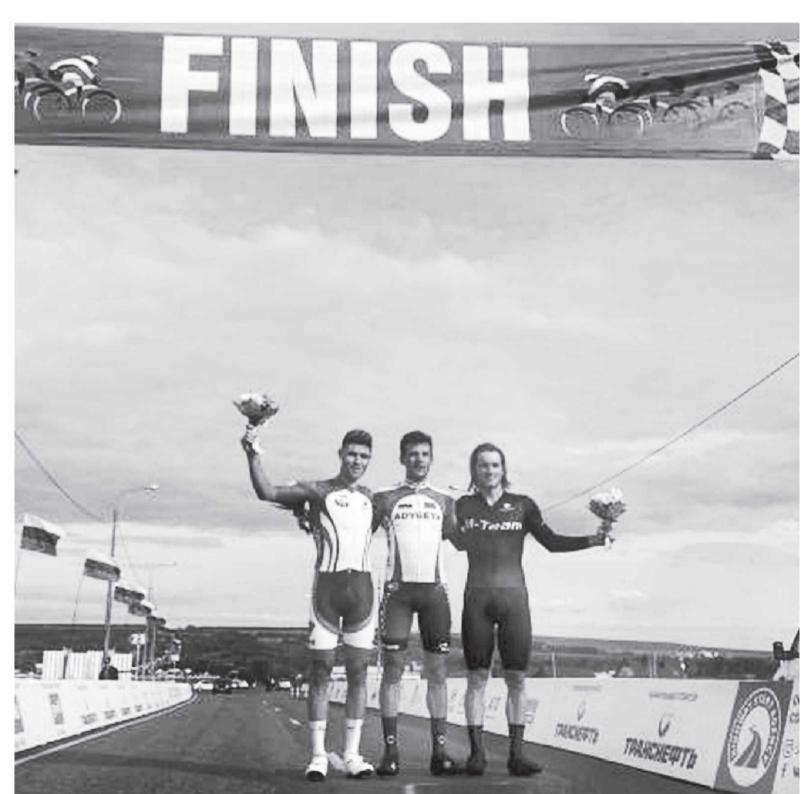
хэкум ѿыцшэу Петр Рикуновым фагъэшьошагъ — уахьтэр 36:13. Москва ѿыцшэурэ Виктор Манаковым ящэнэрэ чыпилэр къыдихыгъ.

Александр Евтушенкэр Урысые кушъхъэфэчъэ спортымкээ ихэшьыкыгъэ командэ хэт, тренерыр Анатолий Лелюк. А. Евтушенкэм къыдихыгъэ

дышъэр медалыр къэралыгъо гъэпсыкэ илэу Адыгейир зыпсэурэр ильэс 100 зэрэхүүрэм фегъэхъы.

ЕМТЫЛЬ Нурбий.

Сурэтым итхэр: **Александр Евтушенкэр зэнэкъоцуум хэлэжагъэхэм агуулгу ит.**

Пынджым тышыкIЭЩТЭП

Адыгэкаалэ дэт пынжукуэбз заводым иоффшэн 1982-рэ ильэсм ригъэжэгъагь. Ащ кышыублагъэу гъогогуищрэ мыр ашфыжыгь. Джы яплэнэрэу 2019-рэ ильэсм кыщегъэжъагьэу ООО-у «Ресурс» зыфиорэм хэхъэрэ компание купхэм ашыг хъугъэ. Экономикэм зэпичырэ кыныгъохэм кыамыгъащтэхэу заводым ыпэ ригъэхъузэ тоф зэришэрэр кытфилотагь ащ ипащэу Андрей Деминим.

— **Андрей, мы уахьтэм заводым кыдигъэкIын ыльэкыицт продуциер зыфэдизымкIэ, ишIаучIэ кыыхын ыльэкыицтимкIэ тизэдэгүүцIэгъу едгэжъаагъэм дэгүүгъэ.**

— Типодразделение чэшзымафэм пындж тонн 270-рэ щаукъэбзын альэкы. Ащ ишуагъекэ пындж крупэ закъор ары. Сатыу маркхэу «Увелка» ыкы «Кубанский рис» зыфилохэрэр зытхэгъэ пакетхэу грамм 800 хуухэрэм пындж хазырыр артэлхъэ. Мыхэр зэлтишэрэ тучан сетьхеу «Светофор», «Магнит», «Пятерочка», «Лента», нэмыххэми алэкштэгъахъэх. Урысюем ишольтыр пистэуми зэк пломи хунену ти-продукцииятэгъашэ. Джаш фэдэу дэзюшхохэу килограмм 50 зэрыфхэрэм артэлхэу пынджыр тикомпание хэхъэрэ заводэу Челябинскэ хэкум итим ятэгъашэ, нэмыхк гомыла-пхъехэр хашыкых.

— **Сэ сизэрэццыгъуазэмкIэ, дунаим щынсэурэ цыфхэм азынхыкю нахыбэм маф къес пынджыр аихы. Шуагъэхэу холтыр зэрбэм ар елты-**

— Мыр лъэнкыуабхэм яхыгь. Ау анах шхъаэрэ заводым джырэ лъэхъаным тэгээпхыхъээ технику чэтыр зэкэ автомат шыклем тетэу тоф зэршэрэр ары. Ау джы ахэм япаль экыши, кээ зеблэхъущтых. Ильэс зэкэлтынклохэм тофшэнимкэ куулай-нигъэу дгъотыгъэм, іпэлэсэнэгъэ дэгүу зыхэлт тофшэн куплым яшуагъекэ типодукции Адыгэ-им ыкы Краснодар краим ямызакью, Урысюем ишольтырхэми ашыгэлтэшэ хугъэг.

— **Андрей, кызэрбгэ-жъаагъээ, кыдэжъуагъэ-кырэ продукцием ыкы ар зыщицыгъуагъэкIырэ чынIэхэм нахь ижэкт-**

тыгъэу ало, пындж крупэ хэль углеводхэм ткынэ-лынэм ключIэшхо кыраты. А ишIаучIэхэр пынджэу кыдэжъуагъэкIырэм кыхэ-нэнхэм пае сида анахъэу ишIунаIэ зытхэгъу-гъетыр?

— Үлэкэ кызэрсчагъэу, ООО-у «Ресурс» зыфиорэм компанию куп зэфшхъафхэр хэхъэх. Тэ типодприятиеу Адыгэкаалэ дэтим кышыре пындж крупэр компанию хэхъэрэ предприятиеу Челябинскэ хэкум итим ашшь, псаунгъэмкэ зишIуагъэ квакторэ пчэдэжышихэх хазырыхэр кыемланхэм адэлхэу, пынджыр пакет цыкликхэм артэкуюагъэу, кашэ хазырыхэр псы стыр зыкэлбэхъожын кьодыгу щитхэр, нэмыххэри хашыкых. Ахэм язитет дэгүнум пае тэ типодукции изытие мэхканэ ил. Хэушхъафыкыгъэ лабораториу тилэр а тофм лъэлтээ. Ащ dakloy, «фотосепаратор» зыфиорэм обрудованиеи елтыгъэр маклэп. Мыш цэ зырызуу идэгъуагъекэ зернэр зэхедзы. Охтэ благъэхэм фотосепараторыр зэблэхтхуу тшоонгыу.

Сидал кыхэкIыкIэ ар зэблэхъууцта?

— Предприятие икэрыкIеу зэтэгээпхыхъажыгъэнимкэ пшээрлышиххэр мы ильэсм зыфдэгъэуцхыгъэх. Цеххэм ачлэтийн зэкэлтийнклохэм кыншашыгъэх. Ахэм ашыгъэм япаль эзиркыгъэм (ильэс 10) кыхэкIыкIе ишIуа агэцаклерэп. Фотосепараторхэр, мыхжор хэзышынхъаэрэр кээ кытхэфынхъа, ахэр джы Урысюем кыншашыхэрэм къахэтхынхъа. Ядэгъуагъекэ лэкыбым кытхэфынхъа энх анах дэйхэп. Джаш фэдэу предприятием псеолъешынхъа зытхыдгъэктэшт. Зернэр зи-

щыдгъэтлырэм фэдиту хэдгъэхощт. Мы уахьтэм зэгъэтлырэм пындж тонн 35 — 40 тэгээтлырьшумэ, ар тонн 70-м нэдгъэсн гүхэл ти. ПшээрлыкIэхэр зэкэ мы ильэсм тигъэгъазэм и 1-м ехъуплэу зэшлэхтхынхуу тэгээнэфа.

— **Пындж заводыр адрэхэм афэдэп, ишIаучIэн зэтебгъэуцоныр ИшIэхэм. Ар кыемыуцу обрудованиеи елтыгъэрэ зэхъэжъэхэм ашшь ишIуа лэжъыгъэр кынIэхэханыр. Тыдэ ар кыншашыра?**

— Хэзгъэунэфыкымэ сшоонгыу адрэ пындж заводхэм афэдэу лэкыб къэралыгъохэу Индием, Вьетнам, Китаем пынджыр кызэрсчагъынхъэфырэ. Тэ дгээфедэрэр зэкэ Адыгэим (процент 20) ыкы Кубань (процент 80) кыншашыгъэрэ ары. Хэушхъафыкыгъэ щэфэкло куп предприятием ишIу зиггүү кытхэфынхъа зытхыдгъэйтлум яхызметшлэхэр къакхуяхъэх, чыгуулэжхэм залуагъакэ. Фермерхэу пынджыр кызэрсчагъынхъэром зэкэ ацIэ-алэхъуацIэхэр, ялэжыгъэ идэгъуагъэ, къахжышт тонн пчагъээм ташыгъуаз, ахэм зэхъынгъэ адити.

Ильэс псаунт тфэхүн пындж лэжъыгъэ луухыжыгъом кытхэфынхъа зытхыдгъэйтлум зэрэтийнэм фэш. Джаш пае тигъэйтлум яхызметшлэхэр къакхуяхъэх, чыгуулэжхэм залуагъакэ. Фермерхэу пынджыр кызэрсчагъынхъэром зэкэ ацIэ-алэхъуацIэхэр, ялэжыгъэ идэгъуагъэ, къахжышт тонн пчагъээм ташыгъуаз, ахэм зэхъынгъэ адити.

— **Андрей, тикъэралыгъо кытхыралхъэгъэ санкциехэр ишIуипредприятие зыгорэуцтуу кылтыцынIэхэм зытхыдгъэхэу?**

— Санкциехэр зытхыдгъэхэм обрудованиеу цеххэм ачлэхэр ары. Үлэкэ кызэрсчагъэу, автоматикэр, программий тоф зэршэрэр зэкэ лэкыб къэралыгъом кыншашыгъэх. Ащ фэдизэу санкциехэр пэриохуу кытхэфхыгъэхэу слытэрэп, игъорыгъозэ урысюе обрудованиеи зэблэхтхуу. Тикъэралыгъо кыншашыхэрэм ядэгъу-

гъэкэ чэтыгъэхэм кыншашыхэрэм кыншагъаклерэп. Шэнэгъэ дэгъу зытхыдгъэхэм инженер командэм мыш изэшлэхэн тоф дешэ. Экономикэм зэпичырэ охтэ хыльтэм предприятие зыпк итэу, кыемыуцуу пхырыкын ельэкы. ПшээрлыкIэхэрэ шэпхъашхэм адитэрэ гомылапхэе кыншадгъэхэн ярь.

— **ИшIаучIэн ягугъу кызыншыгъэхъэ, нэбгырэ пчагъэу тоф щынIэхэхэрэм, фэгъэкIотнэу яхэхэм уакыт-гүүцIаагъэм дэгъуугъэ.**

— Пстэумки нэбгырэ 70-рэ фэдизэм мыш тоф щашэ. Зэкээри официальнуу лутхагъэх, «конвертхэм адэлхэу» лэжъапкIэхэр яттырэп, медицинэ страхованиемкэ программэ гъэнэфагъэр нэбгырэ пэпчэ ыгъэфедэн ельэкы.

ООО-у «Ресурсыр» социальна лъэнкыомкэ цыфхэм анаэ атэтэу лэжъэрэ предприятиеам ашшь. Социальнэ комитет зэхэтшагъэу тоф щынIэхэм ахэгъэ. Гүшүэм пае, цыфхэм ипсаунгъэ зытхыдгъэхэн яхызметшлэхэр къакхуяхъэх, чыгуулэжхэм залуагъакэ. Фермерхэу пынджыр кызэрсчагъынхъэром зэкэ ацIэ-алэхъуацIэхэр, ялэжыгъэ идэгъуагъэ, къахжышт тонн пчагъээм ташыгъуаз, ахэм зэхъынгъэ адити.

Ильэс псаунт тфэхүн пындж лэжъыгъэ луухыжыгъом кытхэфынхъа зытхыдгъэйтлум зэрэтийнэм фэш. Джаш пае тигъэйтлум яхызметшлэхэр къакхуаяхъэх, чыгуулэжхэм залуагъакэ. Фермерхэу пынджыр кызэрсчагъынхъэром зэкэ ацIэ-алэхъуацIэхэр, ялэжыгъэ идэгъуагъэ, къахжышт тонн пчагъээм ташыгъуаз, ахэм зэхъынгъэ адити.

— **Андрей, тхъауегъэ-цэу уахьтэ кыхэбгъэ-кIи гүшүэхэгъуу укызэ-рэтфэхъуугъэмкIэ.**

— **ИшIынэ Сусан.** Сурэтхэр ишIынэ Аслан тырихыгъэх.

«Урысхэм зыкъатырэп!»

Хэушхъафыкыгъэ дзэ операциеу Украинэм щыкорэм епхыгъэу непэ тиреспубликэ анахь зыщитегүүшүйэхэрэм ашыц Андырхье Хүусен ыцлекэ щыт Мыекъопэ артиллериискэ дивизионым изэхэшэн. Мыш хэхъаштых ыпэкэ зэпасым щылэгъэ цыфхэу дзэ куулыкъум ашэнхэмкэ контрактим тетэу зээгыныгъэ зыдашыгъэхэр. Адыгейм идээ комиссарэу Александр Авериным подразделением ыпашихъэ ит пшэрыльхэмрэ гухэльхэмрэ афэгъэхъыгъэу кьеуатэ.

— Непэ, Украинэм хэушхъафыкыгъэ дзэ операциер зыщыкорэ лъэхъаным, Урысхэм щыпсэурэ цыфхэм япатриотизмагъэ нахь зыкъылэт зэрэхүүгъэр тэльэгъу. Тицьфхэр дзэ операциер зыщыкорэ шьолььрхэм арыфэнхэу фаех. Ахэр контрактим тетэу зипшъэрэль зыгъэцэлэштэдээ куулыкъушэхэр, ылэгъу аратынам пае ежь яшлоигъоныгъекэ ыкли волонтерхэу клощхэр, шүшэ ылэгъур алэклагъэхъаным, цыфхэм яшылекэ-псэукэ тэлку нэмийэми квафагъэлсынкъэнам пае яшлуагъэ языгъекынэу фаехэр.

Аш фэдэ гухэль-шьоигъоныгъэхэр нахь тэрээзэу зэхээгъэнхэм, правовой лъапсэ яэним, социальна гаранихиэр мыйкъогъэнхэм афеш! хэгъегум илашхэр клашакло зэрэфхэхъуяхэм тетэу Урысхэм ишьолььрхэм аш фэдэ дзэ подразделенихэр ашызэхашхэхэу рагъягъа.

Тиреспубликэ фэгъэхъыгъэу кэлэнхумэ, дзэ операциер Украинэм зыщыкорэм кызыублагъэу тичылэгъу нэбгырэ 300-м ехьу дзэм ыкли ежь яшлоигъоныгъекэ зэхашэгъе отрядхэм ахэхъягъех. Ахэм ашышибэм лыхъужынгъэу зэрахьгъэм пае правительствэ наградхэр квафагъэшьошагъех.

Адыгейм щызэхашхэр артиллериискэ дивизионым Советскэ Союзым и Лыхъужькьеу Андырхье Хүусен ыцлекэ еджэнхэу раххуягъа. Гүшүэхэу «Урысхэм зыкъатырэп!» зыфилохэрэй лашэр ыгъэтийлэйнэу пыйхэр кызеджэхэм джэуапэу аритыжыгъэар ары. Фашизмэ тихэгъэгу щыпсэурэ цыф лъэпкъхэр зэкэ зыкъынгъэ ахэлэйу зэрэпэуцужыгъягъэхэм ишыхъятае аш щыт. Политрук ныбжыкъеу Андырхуаум 1941-рэ ильэсым шэклогъум Луганске Народнэ Республике джы хуульэр, ылекэ Ворошиловградске хэкүгэр, кынхумээ лыхъужынгъэ а чылгээн эрээшижэрихъягъягъэр мэхъэнэ гъэнэфагъэ зинэ хуягъэ-шлагъэш щыт.

— Чылгэ нэшанэ илэу дзэ подразделенихэр зэрээхашхэрэм съда шуягъэу хэлльэр?

— Тичылэгъухэм дзэ куулыкъур зэрээдахыштим мэхъэнэ гъэнэфагъэ ил. Моральнэ-психологическэ лъэнэкъомки, зедгээштэнгъэ хэлльэу подразделением гъэхъягъэ шынынмки аш елтыгъягъэр маклэп.

Тарихым зыфдгъээжкьемэ туу гъэдгъэкыжын тльэлкыщт Граждан ыкли Хэгэгү зэошхэм чылгэ нэшанэм тетэу зэхашгъэгъэ подразделенихэм зөонимкэ щысэ дэгъоу кващагъягъягъа. Сыбыр кынкыгъэ дивизионхэу зоом ильхъэнэ анахь пльыр-стрыром — Москва ямыгъэштэгъэним фэ-

нихэм ахтэгъэ дзэ куулыкъушэхэм зэгурлынгъэ азыфагу ильгъ, зым ишлуагъэ адрам зэрэригъекыщтим, чылгэ кынным ылэгъу щызэфхэхъунхэм анаэ тырагъетыгъ.

Мыекъопэ дивизионым иличнэ состав, офицерхэри зэрэхэтхэу, хахъэхэрэй Адыгейм щыщ цыфх. Чылгэ гаризоным идээ часть тегъэпсихъягъэу подразделениер щыт.

— Дээкъуулкышэхэм социалнэ фэгъэктэнгъэ горэхэр е ахьщэ тынхэр алэклагъэхъащха?

— Дивизионэу зэхашхэрэй Урысхэм зыкъеухумэжыгъэнымкэ и Министерстве иподразделениер щыт. Аш хахъэхэрэм ыншатэхэр, цэхэр квафагъэшьошщтых, хэушхъафыкыгъэ операциер зыщыкорэ шьолььрхэм зынсхекэ, етгээ ахьщэ тедээ клаэклагъэхъащт. Мыш фэгъэхъыгъэу ыпекэ кызэрэхдгээшьцагъа, контракт адэзышыгъэ рядовоим гуртымкэ а шьолььрхэм мазэм кызырытыштыр сомэ мин 200 фэдиз. Ишшэриль зэрищыклагъэм тетэу зигъэцакэ, «Ветеран боевых действий» зыфиорэ статусри илэхъущт.

Тиреспубликэ илашхэрэм подразделением изэхэшэн лъэшэу анаэ тырагъеты. Анахь контракт цыкыл мэзищим тельтигээ, а уахтэмкэ ылгээ хэмэльэу отпуск кыалызыхъщхэр квахэкыщтых, арэу щытми, илоффшэлгээ чылгэ хэти кыффеншт.

Инагьо зыпарэми зэрэшьмийкээрэ зышэрэ дээкъуулкышэм ишшэрильхэр амал зэрилэхээ нахь дэгъоу зэригъэцэлэхтэхэр хэткни шээфэл. Джаш пае Мыекъопэ дивизионым идээкъуулкышэхэм Украина клощхэм янагьохэм социалнэ ылэгъэти ятыгъеним пае Кумпил Мурат унашьо ышыгъ унагьо пэпч сомэ мини 100 зырыз зэтгэйоу алэклагъэхъанэу. Социалнэ ылэгъум кыдыхэлтыгъэу ахэм янагьохэм арысхэм зызщаагэсэфыт чылгэхэмкэ, ясабийхэр кэлэццыклю лагерьхэм агъеконхэмкэ амал аратыт.

— Мыш фэдэ артиллериискэ дивизионым дзэ куулыкъур щызыхъынэу щытхэм съд фэдэ пшэрильхэр яхэхэр?

— Федералнэ хэбзэгъэуцуу «Дээ куулыкъум клохэрэм яшшэрильхэм яхылыгъа» зыфиорэм, аш нэмийкэ ышхээправовой акт заулэмэ атгээпсыхъягъэу а пшэрильхэр зэшшуахынхэ фаеу мэхъ.

Чыфым ипсаунгъэ изытет, пъэсэнгъэу илэр, дзэ куулыкъум зэрэфхэхъазыр кыдалытэх.

Зыгорэхэрэй мы лъэныкъом шунаал тешьудзагъэу е уучлэгорэхэр шүүнэхэ хуумэ, муниципальна военкоматхэу шуузын-псэурэ чылгэхэм яхэхэм зафэжъуягъаз.

Кыблэ фронтын ия 18-рэ дзэ ия 136-рэ шхончэо дивизие ия 733-рэ полк ия 2-рэ ротэ имладшэ политрукэу, снайперэу Андырхье Хүусен Борэжь ыкъор 1920-рэ ильэсым гъэтхапэм и 2-м куудажэу Хакурунхъаблэ кыышыхъу. 1935-рэ ильэсым кэлэгъэджэ техникумим чэхъагъ. Тхэкло ныбжыкъэхэм яэлгээу а ильэс дэдэм къалэу Ростов-на-Дону Ѣыкъуагъэм хэлэжъагъ. 1934-рэ ильэсым иапэрэ усэ кыхиутигъ, адигабзэкэ ар тхэштигъ. 1939-рэ ильэсым имэкъуогъу гъэзетэу «Социалистическэ Адыгейм» Йухыагъ.

1940-рэ ильэсым дзэм ашагъ, дзэ-политическэ училищыр Сталинград кыщиуухыгъ. Ворошиловградске хэкумкэ Антрацитовске районым хэхъэрэ Дьяково иэгъо-блэгъу дээж 1941-рэ ильэсым шэклогъум и 8-м Ѣыкъогъэ заом нэмийхэр Хүусен зыкъытынэу кызеджэхэм гранатитюу ыыгыгъээр ахидзи, пыим идээкъолхэу къэзыухъурэгъэхэр ыукигъэх, ежьми ылгээ миш щитыгъ.

Андырхье Хүусен ивниковэ (Н КЕ-1729) Уэшыгъэ Клаучэхэм я Гупчэ музей чээль. Полкым икомандирэу, полковнику Таванцевым Хъ.Б. Андырхуаум ашпъэрэ тын кынфэгъэшьошгъэнэу кыгъэльэгъогъагъ. Идуний ыхъожыгъэу Советскэ Союзым и Лыхъужыкъе аш кыфаусыгъ.

Ашпъэрэ тынэр аш кынфэгъэшьошгъэнэу игъо зыщалъэгъурэ тхылльим мырэущтэу итхагъ: «1941-рэ ильэсым шэклогъум и 8-м Дьяково иэгъо-блэгъу пыим ильэсэдээ щыщ ротитюм ехьу ятлонэрэ шхончэо ротэм пхышашуу кыншыжэхахъэштгээ. Иротэ хэтхэм ягъусэу политрукэу Андырхуаум лыгъэшхэ зэрихъээ, кылтырэ нэмийхэр гъогогъуицээ зэкидэжжэгъэх.

Пыим икочлахэхэр мы чылгээм кынритэкъуллагъэх, зынгуу пыншээлэхэ Клаучэхэ Хүусен кынжакло илагъэп, псэмыблэжъэу фашистхэм къапеуцужыгъштгээ. Фэдицкэ зыкъуачэ нахь льэшыгъэ пыим политрукэу Андырхуаум кындызхагъ, ау аш щэхэр ынхыгъягъэх. Андырхуаум щынэ зыфайорэ ынышыгъэу йээ зырызым-кэ гранатитюу ыыгыгъ, метри 4-м нахь мычыжыкъуу пыим идээкъолхэу кынжакло иштэригъигъа-хэхэ, «Урысхэм зыкъатырэп!» йуу гранатхэр ахидзагъ, фашистхэр ыукигъэх, ежьми хадэгъур кылтыгъэсигъ.

Политрукэу Андырхуаум псэмыблэжъыгъэ инрэ лыхъужыгъэхорэ зэрээрихъягъэм фэшизэрийгъээрэй тэлэгъу. Младшэ политрукым ихадэ къош къэхальэу Дьяково дэтым далхъагъ. Хакурунхъаблэ, Мыекъуапэ, Адыгэхъа, Тэхъутэмыкъуа, Яблоновскэм, Бжыххэхъоежъым, Дьяково яурамхэм, Адыгэ кэлэгъэджэ коллежэу Мыекъуапэ дэтым Андырхуаум щыцэ ахы. Советскэ Союзым и Лыхъужыкъеу Андырхье Хүусен исаугъэт Хакурунхъаблэрэ Дьяковэрэ адэт.

гъэхъыгъэ заом хэлэжъэнхэу хуу чыжьэу ыугъэм хэтигъэх Казахскэ ыкли Киргизскэ ССР-хэм къарыкъыгъэ цыфхэр. Граждан заом ильхъян Адыгэ автоном хэкуу ныбжыкъэм лъэпкэ шыудзэу щызэхашгъэхъэр Кавказыр шхъафит шыжыгъэним фэгъэхъыгъэ заохэу щылгъэхъэм анахь квахэшгъэхъэм ашыщыгъ. А подразделен-

Къинхэм зыкъарагъэуфагъэп

Партием исатыре хэтхэм, шенгъэлэгжхэм, творчествэм пылэг цыфхэм къашегъэжьагъеу мэкъумэшшэе рабоче къизэрыктохэм анэсыжьеу ащ къихиубытагъех. 1937 — 1938-рэ ильэсхэм нэбгырэ миллионрэ ныкъорэ агъэтысыгъ, ахэм ашыщэу миллионрэ шыншрэмэ яоф хыкумхэм ахэмхъэрэ къулукъухэм щатегущицэх аумысыгъагъех, нэбгырэ 700-р аукигъ.

Сталиным ирепрессие къи-хиубытагъэхэм ашыщ зэшхъэгъусэхэу Хъаткъо Рэмэзан Төүцжээ ыкъомрэ Цухъо Аминэт Ибрахим ыпхуумрэ.

Зыныбж хэклотагъеу Адыгэим исхэм Хэгэгу зэошком ильэхан Пшызэ шьольыр щыригъажы Берлин нэсигъэ дээ врачэу, шапсыгъэ пшьашэу Цухъо Аминэт зымышэрэ ахэтэпштийн. Цыфхъяшко хэльмикъэ, Адыгэим, Пшызэ шьольыр, Урысюм ыкъи Советскэ Союзым япатриотэу зэрэштиймкэ Аминэт щысэтехыпэу зэрэштийр шенгъэлэгжьеу, профессорэу Аульэ Малыч итхигъэ къициогъаг.

Аминэт 1913-рэ ильэсийн къуаджэу Афысыпэ къищыхуут. Ащ яз хы Шуцэ лушъом щыпсэущтигъагэ Краснодар краим къэкощижыгъэхэм ашыщыгъ, юфшэкъо къизеркъуагъ, тъжынным хишикъихэти онэ йап!эхэр, шхокэр ышыщтигъех. Ишхъэгъус унэгъо хызметэм, сабийхэм япун афэгъэзэгъаг.

Зэл!-зэшүүхэм ясабийхэр шыпкъагъэ ахэльэу яхналыгы къалэжынэу, халалынхеу, цыфыгъэм ригъозэнхеу агасэштигъех.

Ян-ятэхэр япшэшьэжьые къэлэгъаджэ хууным лъэшэу фэяягъ. Еж нэмийкэу зекуагъ. Краснодар гурт еджалээр къи-зыщеу химии институтэу Москва дэтын чахъэ. 1935-рэ ильэсийн ядэж къегээжьёй. Адыгэимкэ аар аперэ хирург бэзильгъэ мэхъу. Ильэс заулэрэ хирургиемкэ отделением иординаторыгъ, етланэ къалеу Анаэ къэлэццыкъу 1935-гээцэфыпэу датын юф щишигъ.

Ленинград дэт къэлэгъаджэ институтэу А. И. Герценым ыцэ зыхырэр къиухыгъеу, къэлэгъаджэ ныбжыкъеу Хъаткъо Рэмэзан а лъэхъаным Краснодар къэкъо. Ныбжыкъитур насыпэгъу зэфхэху. Гъашэм ауштэу щытынэу гульжэштигъех. Гүхэкъими, янасыпышуагъэ чынхуут нэсигъэп.

1930-рэ ильэсхэм Рэмэзан Адыгэ къэлэгъаджэ техникумэу Краснодар дэтын щыригъаджэштигъех. А лъэхъаным къумалыгъэмэ репрессиехэмэх хэгэгур атхъалэштигъ. 1937-рэ ильэсийн Рэмэзанэр Аминэтэр янагуу ахэр «къихъагъех». Рэмэзан «народым ипий» алу агъэтысыгъ.

1929-рэ ильэсийн къищегъэжъагъеу ВКП(б)-м хэтигъэ кла-

я ХХ-рэ лэшгэгъум ия 30 — 40-рэ ильэсхэм репрессиес щылагъэхэр лъэныкъо горэмкэ зынэмисыгъе унэгъуабэ тихэгъэту исэп пломи хуушт.

лэр репрессиес зыкъихэфагъэр зыпарэми къигуруюштигъэп, укэупчлэнри щынэгъуагъ.

Зэшхъэгъусэхэр мэзийблэ нахьбэрэ зэкъымыгъуягъэху унагьор зэтигъэ хуугъе. Хъаткъо Рэмэзан юф хыкумыр халлын, ильэс 10 лагерым къэтийнэу тырильхагъ. Еж нэмийкэу «народым ипий» цэр зыфаусыгъэ горе гүусэ фаши Сыбыр ашагъ.

Шу ыльэгъуяа клаалэм цыфыгъэшо, шыпкъагъэ зэрэхэлым ицыхъэ тельэу Аминэт пащэхэм якабинетхэр къыкъухэштигъех. Ау «тарихъим имеханизмэ» атлуптигъэм упешуе-

шишлэнэу агъакло, улэгъэ ин зытэмийл дээклихэм зыяща-зэхэрэ отделением пащэ фашы.

Аминэт Пшызэ шьольыр, Дон ашыригъажы, Украинаэр, Польшэ зэтигъэх, хирургическэ отделением ипащэу, хирург пэритуу Берлин нэсигъ.

Медицинэ къулыкъум имайорэу Цухъо Аминэт Ибрахим ыпхуум илъяблэнагъэ Жъоого Плыжыкъим иорденкэ ыкъи Хэгъягу зэошком иорденэу я II-рэ шуашэ зилэмкэ, Польшэм идээ орденкэ, медальхэу «За боевые заслуги», «За оборону Кавказа», «За победу над Германией в Великой Отечественной вой-

зэлукъагъех. Аминэт ишхъэгъусэ ёшэжьи, ёмышэжьи фэдагь. Лъэшэу ар зэхъокыгъэ хуугъагъэ. Аминэт ил Афысыпэ, янэ дэжь, къыщэжьигъ. Къоджэдэсэе къэбар гушуагъор зылтыгъэрэ къафэгушоштагъях. Аре щитми, зэкэми агу шугъагъ.

Гүхэкъими, зэшхъэгъусэхэм къинир аш щаухыгъэп, джыри але ильгъагъэр бэ. Пшьешэ цыкъу къафэжьи Фатимэ фаясигъ, ау ильэситф нахь ёмынныбжьэу ар дунаим ехыжьы. А къинри къызэпачыгъ. Нэужым сабий къафэхъужыгъагъ. Аминэт ил ыгу къыдищэенным куаччэ.

Зэрихъэхэу уахьтэ къекуугь. Ильэсхэр тешлагъэх шу ыльэгъурэ сэнэхьатым къифигъэзэжынам пае. Джашыгъум агу изэу жы къашэжьигъ. 1953-рэ ильэсийн Хъаткъо Рэмэзан аухынжыгъагъ. Цыфхэр бэу зыщызэхъэрэ чып!эхэм, цыхъэ фамышшэу къифычэллыхэрэм ашыщынэжьынэр ищиковыгъагъ, ау ильэсийн бэрэ ыгукэ зыдигъыгъ.

Зэшхъэгъусэхэр уахьтэ горэм къуаджэу Хъатыгъужыкъуае дэсигъэх, етланэ Мые-куупэ къэкожыгъагъэх. Нэужым Рэмэзан Тэхъутэмийкье районийн гэсэнгэймкэ иотдел юфшэн къышигъагъ. Къуаджэу Бжыхъэхъоежийм дэт еджалэми ипэшагъ. 1961-рэ ильэсийн псеуплэу Яблоновскэм еджэлак!эу щашыгъэр аухи затулвшим аш пащэ фашыгъ. Ильэс заулэ тешлагъэу а лъэхъаным Адыгэим анахь инэу итгээ еджалэу N 5-р аухышь, нэбгырэ 950-мэ атэлтигъэх эджэлэшхом Рэмэзан Төүцжээ ыкъор пащэ фашы.

Ильэситфэу аш зэрэштилэжьагъэр иофшэгъухэм шуукэ агу къинэжьигъ.

Аминэт хиург 1961-рэ ильэсийн зэшхъэгъусэхэр зыпарэми зэрэштилэжьагъэр къызыгурэом, нэмыкэ лъэныкъо зигъэзагъ. Ильэс 20-рэ аш Краснодар икэлэгъэдэжэ институт, джы универ-ситетийн, юф щишигъ. Спортивнэ медицинэмкэ курсхэр зэхищэштигъех, мы лъэнькомкэ эзреджэшхэх тхытэ къидигъэжьигъ.

Аужыре ильэсхэм зэшхъэгъусэхэр поселкэу Яблоновскэм дэсигъэх. Ильэс пчагъэхэм зэрэзэгэричигъагъэхэм ыпсыхъагъэху, мафэу зэдагъашэрэ пэпчэх уасэ фашыгъыгъ. Рэмэзан дунаим ехыжьимэ къызэштигъуягъэм щагтэтилэжьигъинэу зэрэфаэр аужыре уахьтэхэм бэрэ къыхиукаштигъ. Ильэс 75-рэ ынныбжьэу ар дунаим ехыжьы. Къимэфэ чынэ щытагъ, осышуагъ. Осыр зэрэбэм къыхэкъыкъэ Шэуджэн районым автомашинэмкэ хадэр ашэжьынэр юф къин хуугъагъ. Аре щитми, ишхъэгъусэ къызкэлэлэжьагъэр фишэнэм пае Аминэт же къыгьоти, ашкэ Рэмэзан икуаджэ аригъэшэжьигъагъ.

Аш ылж ильэситф тешлагъэу, 1996-м, Аминэти дунаим ехыжьигъ. Шапсыгъэ пшьашэу Цухъо Аминэт зээ гьогур зыдиктуу хадэр ашэжьынэр зинаасып къыхыгъэхэм өгъашчэш. Аүлэ Малыч.

«Аш щынэгъэ гьогу къиткэхъухъэрэ лэужжэмкэ щысэтехыпэхээ хуушт», — ыуагъ профессорэу Аульэ Малыч.

«Аш щынэгъэ гьогу къиткэхъухъэрэ лэужжэмкэ щысэтехыпэхээ хуушт».

къонир къызэркъо щытыгъэп. Уахьтэр лъыкъуатэштигъ, ау ишхъэгъусэ лъял!эу, лажъэ зимыгъэ даштигъэм икъэбар гори щылагъагъ.

1941-рэ ильэсир къихъагъ. Алерэ мэфэ дэдэхэм дзэм исатыр хэхъагъэх военврачэу Цухъо Аминэтэр ышэу Аслынэр. Аслын Белоруссием щыззуагъ, партизан отрядым ипэшагъ. Езигъэжъэгъэхэкъэхирургэу Аминэт Чыгуу Залэм къулыкъу щытынэу хуугъе. Пшыгъэм зэхимыгъэу врач ныбжыкъэм илээгэсэнгъэхэхигъэхъагъ. Аш ылж бэ темшигъэу опытре хирургыр госпиталэу Дээ Плыжыкъим къыдеко!ырэм юф

не 1941 — 1945гг» зыфиохэрэмкэ къыхагъэштигъ.

Заор заухыгъэ ужими Рэмэзан фэгъэхыгъэу зыпари къэбар щылагъэп. Аминэт лъыхъоным пидзэжьигъ, ау зыпари къыкъэхъагъэп. Заор заухыгъэм ильэситу тешлагъэу ежь янэ письмэ къыфэхъагъ. Рэмэзан Азербайджан икъалэу Кировобад щыгъэу, мээз заулэкэ къатлуптижьыщтуу къытхыгъ. Ныр фэсакызыэ къэбарыр ишшашъэ филотагъ. Пкэ имыгъэу зэрэжэштигъэм ыгъэуцогъэ Аминэт къэмэх, къызэхэфагъ. Къызэрэнхъэжъэу шинелыри зэрэштигъэу Азербайджан куагъ. Ильэсипшым зэрэмийтэгъуягъэхъэу Рэмэзан къэлэгъэдэжэ юфшэнам хагъэхъажынам егъашчэш. Аш ылж ильэситф тешлагъэу, 1996-м, Аминэти дунаим ехыжьигъ. Шапсыгъэ пшьашэу Цухъо Аминэт зээ гьогур зыдиктуу хадэр ашэжьынэр зинаасып къыхыгъэхэм өгъашчэш. Аүлэ Малыч.

иэр зэкэ хильхъэштигъэм, ильэс заулэ зытешэ нэуж нылэнэм Рэмэзан зыкъышэжьи, щынэгъэм зыхэгъозэжьигъэр.

Репрессиехэм ахэфагъэм ишхъэгъусэ иакылэрэ ыкъуаччэрэхэх къылэхъэштигъэр зыпарэки къызэрэрамыдэрээр нахь къасэу нафэ къэхүгъ. Аминэт оптышшоу илэри, илээлэсэнэгъын ар зытшлэжъэрэ лъэнькъом ишащэхэм зыщагъэгъуштагъ, хиургиемкэ 1961-эсэнэгъэу хэлъыр ямыщицагъэу къыгъэгъыгъ. Цухъо Аминэт къоджэ сымэджэшчим иврач хуугъе.

Рэмэзан къэлэгъэдэжэ юфшэнам хагъэхъажынам егъашчэш. Аш ылж ильэситф тешлагъэу, 1996-м, Аминэти дунаим ехыжьигъ. Шапсыгъэ пшьашэу Цухъо Аминэт зээ гьогур зыдиктуу хадэр ашэжьынэр зинаасып къыхыгъэхэм өгъашчэш. Аүлэ Малыч.

АКЭГҮР Разыт.
Тэхъутэмийкай.

ТиЮБИЛЯРХЭР

Ахэр непи къитхэтых

Адыгэ литературэ ныбжсыкІэм ихьасэ я 20-рэ лішІегъум иапэрэ ныкъом заффу, хвалэлзу Ѣылэжсъагъех зыщІэ къетІошт усакІохэр, тхакІохэр. Литературэр ѢыІенъгъем игъун-джеу зэрэштыр зэхашІэу, адыгэ гүшыІэр ауху-мэу ахэр тхэштыгъех. Япорэ яшІэрэ зэрэз-

ДЖЭНЧЭТЭ Мурат
(1912 — 1954)

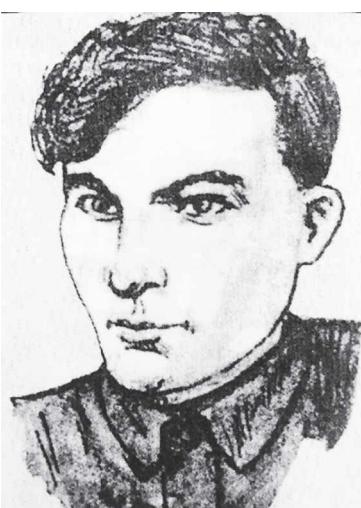
Ильэси 110-рэ хүщтыгъэ, Ѣынгъамэ, адыгэ усаклоу ыкы тхаклоу Джэнчэтэ Мурат. Къуаджэу Аскъэлае къышыхъуг. Адыгэ педтехникумэр къизе-ухым, Краснодар къелэгъеджэ институтын Ѣеджагъ. Адыгэ тхыль тедзаплэм, хэку гъезетэу «Социалистическая Адыгей» иредакции иоф ашишлаг. Хэ-тъэгэу зэошхом хэлэжьагъ, къэ-

ралыгъо наградэхэр — Жъоғо Плыжым иорден ыкы Щитхъум иорденэу я III-рэ шуашэ зиээр, медалэу «За отвагу» кыфагъешьошагъех.

Джэнчэтэ Мурат усэхэр, очерхэр, рассказхэр ытхы-щтигъ. 1940-рэ ильэсийн литературнэ-художественнэ сборнику «Тихахъо» зыфиорэм ипоэмэу «Темыркъан» Ѣыщ пычыгъохэр къидэхъагъех.

1966-рэ ильэсийн къидэхъагъех тхыль цыклоу «Ягущыи ялаши чаныгъ» зыфиорэм иусэхэу «Укысемыгый», «Колхоз орэд», «Краснофлотцем иорэд», нэ-мыкхэри къышыхаутыгъех. Джэнчэтэ Мурат иадыгабзэ, адыгэ литературэм ахигъахью шонгъо ишыпкъеу иоф ышшэ-щтигъ. Я 5-рэ классын пае «Литературэм реджэнхэу тхыль» зыфиорэм Джэнчэтэ Мурат иавторыг. Тхаклоу художе-ственне зэдээхъинимкэ гъэзэгъеу бэ ышшагъэр. Ащ А. Пушкиним ипроизведенияхэм ашыщ-хэр, Л. Толстоим, Н. Гоголим, И. Тургеневым, А. Чеховым, М. Горьким ыкы Б. Маяковским атхыгъехэм иофышхо адишлаг. Адыгабзэм ригъекулагъех. Т. Шевченком иусэ сборнику «Поэмы и стихи» зыфиорэр зэридзэ-кыгъ.

тефээжсъирэм ишыхъат Хэгъегу зэошхор къи-зежъэм яшэр ашти, зуапІэм зэрэхъагъехэр, хэкІодагъехэри къахэкІыгъ, къэзыгъээжсъигъэ-хэу, зишхъэ къэзыхъыжсъигъехэри, псаунгъэ зэтчигъэм ыукус, бэгъашІэ хууѓъэхэр. Ау ахэр Родинэм фэшьыпкъагъех, лъэнкъым ынэпагъех.

МЕРКИЦКЭ Рэшыд
(1912 — 1942)

Адыгэ усаклоу Меркиукэ Рэ-шыдэ ильэс 30 зэклемки къы-гэшшагъэр. Къуаджэу Суворовэ-Черкесском (Натыхъае) 1912-рэ ильэсийн къышыхъуг. Адыгэ педтехникумыр къызэ-ухым, Адыгэ научнэ-исследова-тельскэ институтын иоф Ѣишлаг. Иусэхэр, пышсэхэр литературнэ альманаху «Тихахъо» къыдахъэ-щтигъех. Я 30-рэ ильэсхэм поэмэ-пышсэхэр «Плыж цыклюм-ре нюо цыклюм», «Плыжыимрэ иныхъемрэ», «Пышсэхэр» къы-

дигъэхъагъех. 1966-рэ ильэсийн сборнику «Ягущыи ялаши чаныгъ» зыфиорэм усаклоу ипшисэхэу «Плыж цыклюм», «Къанджымрэ бэджэхъилемрэ» ыкы иусэхэр «Къелекэл орэд», «Къымфа» зы-фиорэр къидэхъагъех. 1942-рэ ильэсийн сэкъатныгъэ зиэгъэ къалэр нэмыц-фашист тхаклохэм аюорэр зэrimышшагъэм пае икъуаджэу Натыхъае, янэ ыпашхъэ щаукыг.

УДЖХЫХ
Адылджэры

(1912 — 1943)

Адыгэ тхаклоу ыкы усаклоу А. Уджхыхур къуаджэу Гъобэ-къуа Ѣыщыгъ. Адыгэ педтехникумэр ыкы Краснодар дэт къэлэгъеджэ институтыр къуухыгъа-гъех. Еджаплэм, къоджэ Советын, ащ ыуж хэку гъезетэу «Социалистическая Адыгей» ыкы Адыгэ тхыль тедзаплэм иоф ашишлаг. 1928-рэ ильэсийн къышыублагъэу ытхыхэрэх хиу-тштигъех. Рассказ заулэмэ ыкы усэхэу «Завод», «Пстэури а зы хъярышум ипкыгъу», публицистическая статьяхэм яв-тор. Хэгъегу зэошхом ар Ѣы-фэхыгъ, ильэс 21-рэ къыгъаш-гъэр. Ау шлоу ылэжыгъэр къэлэгъетгъай, тимамыр огу тиғэ-тъотыжынным пае ыпсэ ытгыгъ.

ШЭУДЖЭН Мыхъамод

(1912 — 1958)

Адыгэ тхаклоу. Къуаджэу Хъа-тгыуажыкъуае къышыхъуг. Краснодар мэкьюмэц техники-мым Ѣеджаг. Хэгъегу зэошхом хэлэжьагъ ыкы псауу къыхэ-къыжыгъ. Зэо ужым гъезетэу «Адыгейская правда» зыфиорэм иредакторыг. Рассказхэу «Хы-лушьом», «Къэрэкъамыл», «Зы-лъгъэ икъэбар» яваторыг. Щынэклиакэм игэпсэкло чаныгъ.

Мы зыцэ къетуагъэ пэлчигу-игушигъэ зафэкэ, ипсэемыблэж-ныгъэкэ ыццэ ныбжырэу лъэпкэ тарихым хэхъагъ. Ахэр непи къитхэтых, адыгэ литературэм ялахъышуо хэлымкэ, ялъгъэки мамырныгъэм къы-зэрэргээжыгъэмкэ тщи-гъупшэхэрэп.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Литературнэ зэнэкъокъоу «Цыклюжъий»

Дунэе мэхъанэ зиэ литературнэ зэнэкъокъоу «Цыклюжъий» зыфиорэр Адыгейим Ѣэкло. Сабийхэм апае анахь усабэ зикъэлэмэыпэ къычэкыгъэ адыгэ тхаклоу Жэнэ Къырымызэ ыццэ ар зэхащэ.

Театральнэ продюсерэу, гъесэнгъэ гупчэу «Полярис Адыгэя» зыфиорэм ишьольыр Совет хэтэу Къуращынэ Лейлэ ащ икъэшаклу. АКЬУ-м зэдэлэжъен-тээ дырилэу, адыгэ филологиекмкэ фалькъетын икъэлэгъаджэхэр иофхъабзэм ирэгъэлкъокын хэлажъех. Мэкьюогъум Ѣегъажаагъеу зэнэкъокъур макло. Ильэс 18-м къышыублагъеу ныбжэ зиэхэу сабийхэм апае тхэхэрэр зэкэ хэлэжъэн-хэ альэкъышт.

— Апэрэ мазэу къуагъэм иофшагъеу 50-м ехуу къагъэхъыгъах. Къэлгэгъэн фое, зэнэкъокъум лъэнэкъуиц къидыхэлжытагъ: прозэр, адыгабзэки урсыбзэки усэ тхынэр; зэдээхъынэр (адыгабзэр — урсыбзэм, урсыбзэр — адыгабзэм арьгылхъаныр) ыкы сабийхэм апае тхыгъе иофшагъэхэм апае сурэтхэр шыгъэнхэр, — непэрэ мафэм ехуулэу зэнэкъокъур зэрэкорэм тъщэгъэгъуазэ филология шэнэгъэхэмкэ кандидатэу,

адыгэ филологиекмкэ кафедрэм идентэу ыкы литературнэ зэнэкъокъум иосешл куп хэтэу Хуажж Нуриет. Зэнэкъокъур Урысюем илтературнэ зэнэкъокъухэм ясатырэ хэт. Ащ ихъя-тыркэ хэлажъэхэрэр къэралыгъом ишьольыр зэфэшхъафхэм ямызакью илкъыб къэралыгъохеми къэрэхъыгъах. Боснием, Казахстан, Башкортостан, Москва, Адыгейим ичыпэ зэфэшхъафхэм иофшагъэхэр къарыкыгъех. Зэнэкъокъум дунэе хъытиум нэкүбгъохэр Ѣырилэхэу, чануу иоф ашэ, къэбарыкъэу иофхъабзэм фэгъэхъыгъехэр къырагъа-хэхъ. Къыхэгъэшьгъэн фое, зэнэкъокъум ежэ тамигъэ хэушхъафхыгъэ илэхъугъ. Адыгэ сурэтхэрэу Тэшүу Мэзагъо иофшагъеу «Мэзгуац» зыфиорэр аш пае хэушхъафхыгъеу ышыгъ.

— Фэдэ литературнэ зэнэкъокъу ин Адыгейим зэрэшьзэхашэрэр апэрэ. Къуращынэ Лейлэ ащкэ «Тхуаугъэпсэу»

ето тшоингъу. Ишыгъеу, ыгу етыгъеу, фаблэу аш дэлжээ. Хэлажъэхэрэм ежэ ышхъэкэ афытэозэ, адэгүшүээзэ иофшэ. Ежыри сабийхэм апае гъэшэгъо-нэу, дэгъоу матхэ. Ишьэрэлтээр — сэнаущыгъэ ин зыхэль тхаклохэу сабийхэм апае усэхэрэр къэгъотыгъэнхэр, ахэр цыфхэм ягъешгэгъэнхэр, лъэпкэ культурэм ыльапсэхэр икоу сабийхэм ангъэсгэгъэнхэмкэ иофшэнхэм хэгъэлэжъэгъэнхэр ары, — тыщегъэгъуазэ Хуажж Нуриет.

Пстэумки осашл купым нэбгырэ 12 хэт. Ахэр зэлжашлээр тхаклох, сурэт-тышх, искуствоведх, шэнэгъэлэжъых ыкы тхыльтмэ якыдэгъэкын дэлэжъэрэ цыфх. Зэнэкъокъуу «Цыклюжъий» зыфиорэм хэлажъэ зышоингъохэм шы-шхъэлум и 31-м нэс уахтэ ял. Гъэмафэм иаужырэ мафэ къыдыхиубытэу иофшагъэхэр аугъоицхээр нахь кла-сэу, шэкло-

гъум и 15-м, къэнэфэштых. Дунэе хы-ттыум Ѣыргээ нэкүбгъом зэфэхъысжж къэбэрхэр къырагъэхъаштых. Үүжкээ теклоницээ къидэзыхэрэм яошлагъэхэр къыхаутыштых, тхыльщэпэ ермэ-лъякъэм ыкы фестиваль зэфэшхъафхэм къащагъэльэгъоштых. Зэхэшаклохэм къызэрэлорэмкэ, литературнэ зэнэкъо-кум Ѣынгъэгъэ къыхэ фагъянафэ, ильэсигэе иофшэнэр раххуухъэ.

АНЦОКЬО Ирин.

Адыгэ Республикэм и Конституционнэ закон

Адыгэ Республикэм и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэм ехылдагь

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2022-рэ ильэсийн мэкуогъум и 8-м ыштагь

А 1-рэ статьяр. Адыгэ Республикэм и Конституции гъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэм ехылдагь

Адыгэ Республикэм и Конституции (Адыгэ Республикэм и Хэбзэгъеуцу Зэйкэ (Хасэм) — Парламентым и Ведомостхэр, 1995, N 16; Адыгэ Республикэм ихэбзэгъеуцу зэхэгъеуц, 2000, N 9, 11, 12; 2001, N 5, 6, 7, 10, 11; 2002, N 2, 4, 5, 7; 2003, N 4, 5, 7, 11; 2004, N 7; 2005, N 4; 2006, N 12; 2007, N 5; 2009, N 4; 2010, N 5, 11; 2011, N 4, 6, 7; 2012, N 6; 2014, N 3; 2015, N 10; 2016, N 4, 10, 12; 2017, N 3; 2018, N 3, 5; 2019, N 7; 2020, N 11; 2021, N 6, 10) мыш фэдэгъэтэрэзыжынхэр фэшыгъэнхэу:

1) я 3-рэ статьям иа 1-рэ пункт иятлонэрэ гущыгъеуухыгъе мыш тетэу къэтгъенеу:

«Адыгэ Республикэм ишпээриль цыфым ыки гражданинным ифитынгъэхэр, ишъхъафтыныгъэхэр игъо лъэгъеуухэр, кыдэлтыгъеуухэр, ухумэгъеуухэр;»

2) я 4-рэ статьяр мыш тетэу къэтгъенеу:

«Я 4-рэ статьяр.

Урысые Федерацием и Конституции диштэу Адыгэ Республикэм ишнуулкъеэхэм зэхъокыныгъэ афашиы;»

3) я 6-рэ статьям иа 3-рэ, ия 4-рэ пункктхэр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«3. Адыгэ Республикэм изаконхэмээр инэмьык шэпхээ правовой актхэмээр Урысые Федерацием и Конституции, федеральне конституционнэ законхэм, Урысые Федерацием ыгъэзеклор ыки зэдагъэзеклор юфыгъохэмкэ аштэгъе федеральне законхэм ашшүүклох хүщтэл. Адыгэ Республикэм изаконхэмээр инэмьык шэпхээ правовой актхэмээр яположениехэр Урысые Федерацием и Конституции, федеральне конституционнэ законхэм, федеральне законхэм адимыштэ зыхыкэ, агъэфедэхэр Урысые Федерацием и Конституции, федеральне конституционнэ законхэм, федеральне законхэм яположениехэр ари.

4. Адыгэ Республикэм и Конституции, Адыгэ Республикэм изаконхэм, инэмьык шэпхээ правовой актхэм Адыгэ Республикэм ишпэномочиехэм ашхъэдэмыкхэу аштагъэхэр къэралыгъо хабзэм икъулыкъухэу Адыгэ Республикэм ёнхээхэгъе постэуми, инэмьык къэралыгъо кулыкъухэм, чыпээ зыгъэорышгъэжынхэмкэ кулыкъухэм, организациехэм, общественнэ объединениехэм, юнатхэхэр зыгъгъхэм, гражданхэм шоки имыэу агъэцкэнхэ фое.»;

4) я 7-рэ статьяр мыш тетэу къэтгъенеу:

«Я 7-рэ статьяр.

1. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хабзэ хэхъэх хэбзэгъеуцу, гъэцкэлкэ ыки хыкум хабзэхэр. Законодательнэ, гъэцкэлкэ ыки хыкум хэбзэ кулыкъухэм юфхэр ежь-ежырэу зэшүах.

2. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хэбзэ кулыкъухэм язэхэшэн, юфхэр ишпэномочиехэм, пшъэдэкъыжъеу ахыырэм, ежхэр зэрэзэдэлажъэхэрэм, Адыгэ Республикэм ихабзэ исистемэ зык хэхъэр инэмьык кулыкъухэм зэрэдэлажъэхэрэм ягыгъе юфыгъохэр Урысые Федерацием и Конституции диштэу зэшүахах, федеральне конституционнэ законхэмкэ, Урысые Федерацием ишъольырхэм хабзэ зэрэшызэхэшгъэхэм ехылдэгъе федеральне законхэмкэ, инэмьык федэральне законхэмкэ, Адыгэ Республикэм и Конституциикэ, Адыгэ Республикэм изаконхэмкэ ыки инэмьык шэпхээ правовой актхэмкэ агъэзекло.

3. Адыгэ Республикэм икъэралыгъо хэбзэ кулыкъухэм ясистемэ хэхъэх

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет, АР-м икъэралыгъо хабзэ инэмьык кулыкъухэм мы Конституции диштэу зэхашхээр.»;

5) я 9-рэ статьям ия 4-рэ пункт куачэ имыгъэхэу лъйтэгъенеу;

6) я 12-рэ статьям куачэ имыгъэхэу лъйтэгъенеу;

7) я 13-рэ статьям:

а) ия 1-рэ, ия 2-рэ пункктхэр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«1. Унэе, къэралыгъо, муниципальнэ мылькуми, нэмьык мыльку лъэпкъхэми зэфэдэу уасэ Адыгэ Республикэм шафашы ыки куахуумэх.

2. Чыгури нэмьык чыопс къэклапхээри агъэфедэх ыки куахуумэх цыиф жуугъэхэм яшыгъенеу ялофшэнрэлкэ лъапсэ ахэр зэрэхъуухэрм елтыгъеу.»;

б) я 4-рэ пунктын хэт гущыгъеу «къэралыгъо, муниципальнэ, унэе мыльку» зыфиохэрэх гущыгъеу «унэе, къэралыгъо, муниципальнэ мыльку» зыфиохэрэмкэ зэблэхъуухэрхэу;

8) я 15-рэ статьям ия 2-рэ пункт гущыгъеу «лэжъэпкэ анахь маклэр агъэнафе» зыфиохэрэх гэхъэкъыгъеуухэр:

9) я 19-рэ статьяр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«Я 19-рэ статьяр.

Цыфым ыки гражданинным ифитынгъэхэрэх ишъхъафтыныгъэхэрэх щыгъенеу ячылэх щарял. Законхэм якупки, ахэр гъэцэлкэлжэх зэрэхъуухэрэри, лъикло, гъэцэлкэлхээ хабзэм, чыпээ зыгъэорышгъэжынхэм ялофшэнхэ ахэр ари къэзигъэнафхэрэр, ахэр мыукохъянхэм правосудиер фэгъезагь.»;

10) я 26-рэ статьям иа 1-рэ пункт гущыгъеу «зыщыгъсурэ чыпэри» зыфиохэрэх хэгъэхъохъеуухэр:

11) я 27-рэ статьяр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«Я 27-рэ статьяр.

1. Йыгу къызэрэриорэм тетэу зеклонэу, зыфэе динры шхъафитэу ылэжынэу, изакью о нэмьихэм ягыусу сид фэдэрэдни ылэжынэу е фаемэ дин гори ымылэжынэу, дин ыки фэшъхъафирэ шошьхъуныгъэхэр илэнэу, нэмьихэм ахэр альигъээсынэу ыки ахэм атетэу зеклонэу хэти гарантие ил.

2. Хэти шхъафитэу гупшигсэн ыки ыгу илтыр кылон фит.

3. Социальнэ, расэ, лъэпкъ ыки дин джэгъохуныгъэм къэзигъэблыхэрэ пропагандэ е агитации ашы хъуштэп. Социальнэ юфхэм языктэл, расэмкэ, лъэпкъэу къызыгъэлжэхэмкэ, динэу алэжъэрэмкэ е бзэу ауульымкэ нэмьихэм зашхъацаатыкэу пропагандэ ашы хъуштэп.

4. Ишошхэмрэ иеплыхкэхэрэх ёнхээхэгъэхэрэх хэти къырагъэлон е кырамыгъэлон фитхэп.

5. Хабзэм къыдилтытэе сид фэдэрэ шыкэлкэ шхъафитэу къэбарым лъхъунэу, къызэлжэхъяанэу, юф дишлэнэу, алэжъэхъяанэу ыки жуугъэх зэлъарийшэнэу хэти фитынгъэ ил.

6. Къэбар жуугъэх иамалхэм зэрэшхъафитхэмкэ гарантие ил. Цензурэ шыгъэжъэх.

12) я 28-рэ статьям иа 1-рэ пункт хэт гущыгъеу «профсоюзхэр» зыфиохэрэх гущыгъеу «профессиональнэ союзхэр» зыфиохэрэмкэ зэблэхъуухэрнэу;

13) я 29-рэ статьяр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«Я 29-рэ статьяр.

Мамырэу, ыашэ хэмийтэу зэрэхъоинхэу, зэлжкэхэр, митингхэр, пикетхэр ашынхэу, урамынрыкнохэу ыки демонстрациехэр зэхашхэнхэу гражданхэм фитынгъэ ил.»;

14) я 33-рэ статьям ия 3-рэ пункт

иятлонэрэ гущыгъеуухыгъэ хэт гущыгъеу «законым диштэу» зыфиохэрэх гущыгъеу «федеральнэ законыр ялэбүтэйгээ» зыфиохэрэмкэ зэблэхъуухэрнэу;

15) я 34-рэ статьям:

а) ия 2-рэ пункт гущыгъеу «джащ фэдэу юфшэнхэмгъотынгъэм щаухумэнхэу фитынгъэ я!» зыфиохэрэх хэгъэхъохъеуухэр;

б) я 4-рэ пунктын гущыгъеу «контракт» зыфиохэрэх хэгъэкъыгъеуухэр;

16) я 36-рэ статьям иа 1-рэ пункт мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«1. Ныбжым, сымаджэ зэрэхъуухыгъэм, сэкъатынгъэ зэрийм, унэгъуашхъэр зэрэшокодыгъэм ялхыгъэ, кэлэцы-күхжэм ялхыгъэ ыки нэмьык лъэхъанхэу законым щыгъенэфагъэхэм алае социальнэ ахьшээлжээгъэхэрэх ялофшэнрэлкэ лъапсэ ахэр зэрэхъуухэрм елтыгъеу.»;

17) я 37-рэ статьям ия 3-рэ пункт хэт гущыгъеу «агъэнэфагъэм» зыфиохэрэх үүж гущыгъеу «законкэ» зыфиохэрэх тхыгъеуухэр:

18) я 40-рэ статьям:

а) ия 2-рэ пункт мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«2. Пкэ зыхэмийт гъэсэнгъэ шыхыа, гурт сэнхьат гъэсэнгъэ къэралыгъо е муниципальнэ учреждениихэм, предприятиехэм ашызэрэгтэхъотынэу гарантие я!»;

б) я 4-рэ пунктын гущыгъеу «предприятияхэм» зыфиохэрэх хэгъэхъохъеуухэр;

19) я 43-рэ статьям ия 3-рэ пункт гущыгъеу «юридическэ куачэл къэзигъэлэшьшэр» зыфиохэрэх гущыгъеу «юридическэ куачэл къэзигъэлэхырэ» зыфиохэрэмкэ зэблэхъуухэрнэу;

20) я 46-рэ статьям ия 3-рэ пункт пчагъеу «44-рэ хэгъэкъыгъеуухэр:

21) я 52-рэ статьям куачэ имыгъэхъеуухэр:

22) я 53-рэ статьям:

а) иподpunktэу «в»-м куачэ имыгъэхъеуухэр:

б) иподpunktэу «д»-р мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«д) Адыгэ Республикэм илхыклохэу къэралыгъо хабзэм ифедеральнэ кулыкъхэмрэ Урысые Федерацием ишъольырхэмрэ ашхъэдэмыкхэ парламент улъякунхэр, едэунхэр, зэхэфынхэр зэхэмийт, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм комитетхэм яхьаматхэмрэ ахэм ягуадэхэмрэ хедзых ыки ялнатхэм ахэр агуягъэлжых, иофшэн епхыгъе юфыгъохэр зэшүүхых, иполномочиехэм ашхъэдэмыкхэ парламент улъякунхэр, зэхэмийт, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм комиссиихэр зэхищэнхэу ыки ахэм ахэтышхэр ыхэсэнхэу;

5. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм комитетхэм зэхэмийт, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм икомитетхэм яхьаматхэмрэ ахэм ягуадэхэмрэ хедзых ыки ялнатхэм ахэр агуягъэлжых, иофшэн епхыгъе юфыгъохэр зэшүүхых, иполномочиехэм ашхъэдэмыкхэ парламент улъякунхэр, зэхэмийт, Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм комиссиихэр зэхищэнхэу ыки ахэм ахэтышхэр ыхэсэнхэу;

27) я 69-рэ статьям ия 2-рэ пункт гущыгъеуухэр «комитетхэмрэ комиссиихэмрэ» зыфиохэрэх хэгъэкъыгъеуухэрнэу;

28) я 70-рэ, я 71-рэ статьяхэр мыш тетэу къэтгъеуухэр:

«Я 70-рэ статьяр.

1. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм:

а) Адыгэ Республикэм и Конституциерэ аш фашырэ гъэтэрэзыжынхэмрэ шэтэх;

б) законодательнэ инициативэм ифитынгъэ Урысые Федерацием и Федэральне Зэйкэ щыри;

в) Адыгэ Республикэм иполномочиехэм ашхъэдэмыкхэ Адыгэ Республикэм ыгъэзеклор юфыгъохэмкэ, Урысые Федерациемрэ Адыгэ Республикэмрэ зэдагъэзеклор юфыгъохэмкэ хэбзэгъеуухэр

Искусствэмрэ Пуныгъэмрэ

Анахь дэгъухэр къыхахыгъэх

Адыгэ Республикэм икслэццыкыл еджаплэ анахь дэгъухэм якынхахын фэгъэхыгъэ зэнэкъохуухэр ятфэнэрэу Мыекъуапэ щыкъуагъэх.

Республикэм культурэмкэ и Министерствэ, АР-м икслэццыкыл еджаплэ N 1-м методикэмкэ и Гупчэ Иофхабзэр зэхажагь. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо программа «Культурэм ихэхъонь» зыфиорэр щылэнгъэм щылышыгъэнэм ехъилэгъэ къеух зэнэкъохуум икслэццыкыл еджэпли 5 хэлэжьагь.

Адыгэим щызэхажэгъэ зэнэкъохуум апэрэу едзыгъуитумэ ашызэфахысыжыгъ. «Икслэццыкыл еджаплэ анахь дэгъу» зыфиорэр Мыекъуапэ икслэццыкыл еджаплэ N 6-м фагъэшьошагь, пащэр Адыгэ Республикэм культурэмкэ изаслученне Иофшишэу Дмитрий Гордиенко.

«Икслэццыкыл еджаплэ анахь дэгъу» зыфиорэр Дондуковскэм икслэццыкыл еджаплэ

къидихыгъ, пащэр Мэрэтыкъо Эдуард.

Мыекъуапэ икслэццыкыл еджаплэ N 1-м, пащэр Лариса Грачевар, Тэхбутымыкъуае икслэццыкыл еджаплэ, пащэр Тыгъуж Нурбый, яофшишагъэ осэшхэм къыхагъэшагъ, щытхуу тхыльхэр афагъэшьошагъэх.

Осэш купым итхаматэу, АР-м икслэццыкыл изаслученне Иофшишэу Марина Скоркинам, икслэццыкыл докторэр, профессорэр, Адыгэим икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу Светлана Хватовам, икслэццыкыл докторэр, профессорэр, Адыгэим икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу

Сороз Мэзгъот Светланэ, Адыгэим икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу Людмила Пузанковам, икслэццыкыл еджаплэ N 1-м методикэмкэ и Гупчэ Иофшишэу Татьяна Горда зэфхысыжжэхэр зэрэшыгъэхэр зэхахьем къышауагь. Зыкыныгъэ ахэльэу ДШИ N 6-м апэрэ чыпилэхэр фагъэшьошагъэх.

Зэнэкъохуум щызэхажэгъэ лэнэхъураем къыщыгүштэгъэхэм икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу Кимэ зэригэхэгъэ лэпкэ къешье мэкъамэу «Ислъамыр» чыгъэжынчыгъ.

Пэхэр къизэрэдахыгъэхэр къыхажэшыгъ.

Адыгэим изэнэкъоху апэрэ чыпилэхэр къыщызыхыгъэ еджаплэхэр Урысыем икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу Москва щызэхажэштхэм ахэлэжьэнхэу къыхахыгъэх.

Икслэццыкыл изаслученне Иофшишэхшоу еджаплэхэм зашызыгъасэхэрэм классикмэ хэхьэгэе произведениехэр музыкальнэ лэмэ-псымэхэмкэ къырагъэшагъэх. Тэхбутымыкъо къелэеджаклохэм яоркестрэ композиторэрэу Лъэцэрэйко Кимэ зэригэхэгъэ лэпкэ къешье мэкъамэу «Ислъамыр» чыгъэжынчыгъ.

Дзюдо

Батырхэм акырэплых

Урысыем и Кыблэ шьолъыр иныбжыкъэхэм я Спартакиадэ бэдзэогъум и 6 — 8-м Ермэлхъаблэ щыкъошт.

Адыгэ Республикэм дзюдомкэ спорт еджаплэ Кобл Якъубэ ўцэ зыхырэм зыщызыхыгъэхэм бэнаклохэу 2006 — 2008-рэ ильэсэхэм къэхуугъэхэр къеух зэлукъуухэм ахэлэжьэштих. Пшъешли

5-рэ къеух 46-рэ алырэгъум щи нэхокъуущтих.

— Къэралыгъо гъэпсыкъе илэй Адыгэим зыпсэурэр ильэси 100 зэрэхуурэм тыпэгъохызэ, дзюдомкэ Спартакиадэм къышыдахын альэкъицтэу тэгүгъэ.

хъазыры, — къытиуагь Адыгэ Республикэм изаслученне тренерэр, Адыгэим икслэццыкыл юнайтэд командэ ишацэхэр Хъакурынэ Да-мир. — Аужырэ улпэлкунхэм афэгъэхыгъэ зэлукъеэхэр зэхэтэштэх. Тиньбжыкъэхэм хатъенэфыкъырэ чыпилэхэр Спартакиадэм къышыдахын альэкъицтэу тэгүгъэ.

Олимпиадэ джэгунхэм, дунаим дышье медальхэр дзюдомкэ къышызыхыгъэ батырхэр Мыекъопэ

бэнэпли өджаплэм щагъэсагъэх. Владимир Невзоровым, Арсен Галстян, Мудранэ Бисильян, Лъэцэрэ Хъазрэт, нэмийкхэм щысэшшу къагъэлэгъуагь. Тинепэрэ ныбжыкъэхэр щытхуу Адыгэим къыфэзыхыгъэхэм акырэплых, гуетыныгъэ ахэльэу яхъазырынгъэ хагъахь.

Къатхэхэрэм яшюшлэхэрэдэй иепллыкъэхэмрэ зэтемыфэнхэ альэкъицтэу.

Нэктубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЙЛН Нурбый.

**Зэхэзьщагъэр
ыкъи къыдэзыгъэхъырэр:**
Адыгэ Республикэм лъэпкэ Иофхэмкэ, Иэкъыб къэралхэм ашыпсурэ тильэпкэгъуухэм адыярээ зэхъынгъэхэмкэ ыкъи къэбар жуугъэм иамалхэмкэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдышырэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

Редакцием авторхэм къайхырэр А4-къэ заджэхэрэ тхъапхэу зипчагъэхэм 5-м емыхъухэрэр ары. Сатырхэм азыфагу 1,5-рэ дэлгээу, шрифтыр 12-м нахь цыкъунэу щытэп. Мы шалхъэхэм адимыштэрэ тхъгъэхэр редакцием зэхъегъэхъыр.

Зыщаушыхытагъэр:
Урысыем Федерацием хэутийн Иофхэмкэ, телерадиокъэтынхэмкэ ыкъи зэлльи-ээсъкэ амалхэмкэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чыпилэгъэйорышил, зэраушыхытагъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщаушыхытагъэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

**Зэкъэмкэх
4474
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 1167**

Хэутийн узьшикъэхэрэ щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00
Зыщаушыхытагъэрэ щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шхъаїэр Дэрбэ Т.И.

Редактор шхъаїэм игуадзэр Мэцлэкъо С. А.

Пшъэдэгъыж зыхырэ секретарыр

**Жакъэмкъо
А. З.**